

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

АДОБОВСЬКА МАРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 373.5.091.12.011.3–051:91/.313(043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
Шоробура Інна Михайлівна,
ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Гевко Ігор Васильович,
проректор з навчально-методичної роботи
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка;

кандидат педагогічних наук, доцент
Миргородська Олена Леонідівна,
доцент кафедри менеджменту, економіки та туризму
Льотної академії Національного авіаційного
університету.

Захист відбудеться «26» серпня 2020 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «25» липня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКИ РОБОТИ

Актуальність теми. Рівень професійної підготовки майбутнього вчителя та його особистісні якості залишаються пріоритетними чинниками успіху модернізації освіти, результативності використання нових педагогічних технологій. У Проєкті Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року передбачено підвищення частки та якості інноваційної діяльності в закладах вищої освіти (далі ЗВО).

Нині провідною програмою модернізації системи освіти в Україні є Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.). Основні засади національної стратегії відображено в таких нормативних державних документах, як-от: Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), Закон України «Про освіту» (2017 р.). Основи сучасного розвитку освіти були закладені в Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») (1993 р.). Критерії підготовки фахівців у ЗВО в контексті Болонського процесу визначені в «Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в Європейський освітній простір» (2004 р.).

Модернізація системи вищої освіти в Україні передбачає, що в основу оновленого змісту освіти закладено компетентнісний підхід, відповідно до якого в професійній підготовці здійснюється орієнтація на формування ключових компетентностей майбутніх фахівців.

Важливим завданням сучасної педагогічної науки є окреслення складників компетентності, що оптимізують якість освіти. З огляду на це, на думку науковців (Н. Бібік, В. Вихрущ, В. Луговий, І. Мельничук, О. Овчарук, О. Пехота, О. Пометун, Л. Романишина, О. Савченко, А. Хуторської, І. Шоробура та ін.), потрібно переорієнтувати навчальні програми, підручники та інше навчально-методичне забезпечення на компетентнісний підхід, що вимагає переосмислення специфіки підготовки учителів географії.

Сучасні процеси інформатизації суспільства вимагають стратегічних змін у цілях, завданнях і змісті професійної підготовки майбутніх учителів географії. Виникає потреба орієнтації освітнього процесу вищої педагогічної школи на модель майбутньої професійної діяльності студентів у сучасних умовах розвитку закладів загальної і середньої освіти, із переходом від засвоювання знань до творчого пошуку, що можливо із застосуванням інтерактивних технологій. Ця проблема вимагає створення нових навчальних програм і навчально-методичних посібників, упровадження інноваційних підходів до підготовки студентів із географічних дисциплін. За таких умов проблема підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням сучасних інтерактивних технологій є одним із пріоритетних завдань вищої педагогічної освіти. Актуальність цієї проблеми полягає в тому, що система професійної підготовки вчителів географії із застосуванням інтерактивних технологій у ЗВО України потребує подальшого вдосконалення. Водночас упровадження інноваційних підходів у підготовку майбутніх учителів географії потребує обґрунтованого аналізу результатів експериментального дослідження з формування готовності до

професійної діяльності майбутніх учителів географії на основі інтерактивних технологій.

Окресленій проблемі присвячено наукові дослідження в галузі професійної підготовки фахівців у вищій школі (А. Алексюк, Н. Волкова, О. Галус, І. Гевко, С. Гончаренко, А. Гуржій, В. Козаков, М. Лазарєв, Н. Побірченко, В. Поліщук, О. Савченко, С. Сисоєва, та ін.); теорії компетентнісного підходу в навчанні (В. Байденко, Р. Горбатюк, Е. Зеєр, І. Зязюн, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Пехота, О. Пометун, В. Шахов та ін.). Узагальненню зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх учителів присвячені дослідження Н. Авшенюк, Т. Кошманової, Л. Пуховської, Л. Романишиної та ін.

Дослідження проблеми вдосконалення професійної освіти майбутніх учителів географії здійснено в працях М. Баранського, О. Бугрій, І. Гевко, Г. Денисика, І. Душиної, Л. Зеленської, М. Криловця, С. Коберник, В. Корнєєва, Л. Круглик, В. Максаковського, П. Масляка, О. Миргородської, Н. Муніч, Т. Назаренко, В. Обозного, О. Плахотник, Г. Понурової, В. Серебря, А. Сиротенка, О. Скуратовича, О. Тімець, О. Топузова, О. Топчієва, П. Шищенка, І. Шоробури та ін.

Проте у вищезазначених дослідженнях в контексті професійної підготовки майбутніх учителів, констатуємо відсутність спеціальних наукових праць, присвячених професійній підготовці майбутніх учителів географії на основі інтерактивних технологій.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та аналізу стану практичного підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності показав наявність таких *суперечностей*:

- на *соціально-педагогічному* рівні – між соціальними вимогами до підготовки майбутніх учителів з належним рівнем географічної підготовки та фактичним рівнем їхньої фахової компетентності;

- на *науково-теоретичному* рівні – між традиційним підходом до змісту географічної освіти та реальними вимогами щодо готовності вчителя географії до роботи в нових умовах із використанням засобів інтерактивних технологій;

- на *науково-методичному* рівні – між потребою спеціальної організації освітнього процесу підготовки майбутніх учителів географії як основи їхнього професійного навчання та недостатнім використанням інтерактивних технологій у формуванні їхньої готовності до професійної діяльності.

Розв'язання цих суперечностей передбачало визначення організаційно-педагогічних умов підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів географії із застосуванням інтерактивних технологій, які суттєво б сприяли їхній майбутній професійній діяльності.

Виявлена актуальність і потреба в оновленні та підвищенні якості професійної підготовки майбутніх учителів географії шляхом застосування педагогічних інновацій, урахуваючи можливість вирішення наявних суперечностей, її недостатня теоретична та методична розробленість і нагальна потреба в підготовці студентів до майбутньої професійної діяльності вчителем географії зумовили вибір теми дисертації **«Підготовка майбутніх учителів**

географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії в контексті науково-дослідної теми «Розвиток творчої особистості студента в системі ступеневої педагогічної освіти» (державний реєстраційний номер 0108U002346).

Тему дисертації затверджено вченою радою Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (протокол № 2 від 27.10.2015 р.), перезатверджено Хмельницькою гуманітарно-педагогічною академією (протокол № 13 від 22.12.2015 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 8 від 15.12.2015 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій.

Відповідно до мети сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан дослідженості проблеми в науково-педагогічній літературі та нормативно-правових документах.

2. Визначити компоненти, критерії, показники рівнів готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності та проаналізувати стан їхньої сформованості в майбутніх учителів географії.

3. Визначити і теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій.

4. Розробити структурно-функціональну модель формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів географії із застосуванням інтерактивних технологій.

5. Експериментально перевірити дієвість організаційно-педагогічних умов і структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх учителів географії до професійної діяльності в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови і структурно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій.

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети застосовано комплекс **методів дослідження**:

теоретичні – теоретичний аналіз, систематизація і узагальнення наукової, нормативної, наукової психолого-педагогічної літератури та науково-методичної літератури, присвячених проблемі підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності – для відбору й осмислення фактичного матеріалу, визначення поняттєво-термінологічного апарату дослідження; *моделювання* – для

проектування структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій; *емпіричні* – анкетування, контрольні тести, бесіди, спостереження, аналіз документації педагогічної практики закладів вищої освіти, методи діагностування – для визначення рівнів сформованості готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій; *педагогічний експеримент* (констатувальний та формувальний) – для перевірки дієвості організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій; *статистичні* методи обробки результатів дослідження – для оцінки репрезентативності вибірки та статистичної значущості отриманих результатів, визначення достовірності отриманих результатів експерименту за допомогою критерію узгодженості Пірсона.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* визначено й теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій у процесі вивчення дисциплін циклів предметно-наукової та психолого-педагогічної підготовки (створення оптимальних умов для підвищення мотивації навчальної діяльності студентів шляхом застосування інтерактивних технологій; застосування інтерактивних технологій для моделювання проблемних професійно-комунікативних ситуацій; активізація пізнавальної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій); *розроблено* структурно-функціональну модель формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів географії із застосуванням інтерактивних технологій, що дозволило визначити зміст структурних компонентів цього процесу та відображає взаємозв'язки між чотирма блоками: цільовий (мета та завдання), змістовий (зміст підготовки – інваріантний і варіативний компоненти), організаційний (організаційно-педагогічні умови, форми, методи застосування інтерактивних технологій), діагностико-результативний (компоненти, критерії, рівні та показники рівнів готовності до професійної діяльності);

– *удосконалено* на засадах компетентнісного підходу критерії (мотиваційний, гностичний, діяльнісний, рефлексивний) та рівні сформованості готовності до професійної діяльності майбутніх учителів географії із застосуванням інтерактивних технологій (низький, середній, достатній та високий);

– *уточнено* сутність понять «підготовка до професійної діяльності», «особливості підготовки майбутніх учителів географії»;

– *подальшого розвитку набули* теоретико-методологічні засади підготовки до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій в освітньому середовищі ЗВО та використання педагогічного потенціалу інтерактивних технологій у підготовці майбутніх учителів географії до професійної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні в освітній процес авторського спецкурсу «Інтерактивні технології в сучасній освіті», який введено в освітній процес на геолого-географічному

факультеті ОНУ імені І. І. Мечникова за спеціальністю 014 «Середня освіта (Географія)» для теоретичного і практичного освоєння студентами інтерактивних технологій, які можуть бути застосовані ними при підготовці до професійної діяльності та вдосконалення форм і методів проведення навчальних занять на основі застосування інтерактивних технологій, упровадженні в освітній процес організаційно-педагогічних умов, що забезпечують підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів географії із застосуванням інтерактивних технологій; удосконаленні змісту лекційних і практичних занять із застосуванням інтерактивних технологій з дисциплін: «Картографія», «Методика застосування комп'ютерної техніки на уроках географії в школі», «Методика застосування карт та атласів на уроках географії в школі», «Методика викладання географії в школі». Підготовлені матеріали були використані для вдосконалення навчально-методичної бази, розробки методичних посібників і дидактичних матеріалів із дисциплін професійної та практичної підготовки. Програма спецкурсу може бути використана для підвищення кваліфікації викладачів та ознайомлення студентів із застосуванням інтерактивних технологій, що використовуються в роботі вчителя географії, під час написання курсових і бакалаврських робіт; підготовки навчально-методичних посібників, програм навчальних дисциплін; проведенні науково-методичних семінарів і занять у системі підвищення кваліфікації викладачів.

Результати дисертації були використані в системі професійної підготовки майбутніх учителів географії для студентів педагогічних спеціальностей у ЗВО, а також у системі післядипломної освіти фахівців педагогічного профілю.

Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка про впровадження № 01-10/831 від 15.04.2019 р.), Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (довідка про впровадження № 06.04.–01–838а від 14.05.2019 р.), Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (довідка про впровадження № 05/389 від 14.06.2019 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження № 764 від 01.07.2019 р.).

Особистий внесок здобувача в опублікованих у співавторстві працях полягає в тому, що: у статті [2] авторськими є виокремлення компонентів готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності та критеріїв їхньої сформованості; у статті [6] автором визначено особливості підготовки студентів майбутніх учителів географії із застосуванням інтерактивних технологій; у статті [9] охарактеризовано методи використання інтерактивних технологій у підготовці та проходженні педагогічної практики; у статті [10] автором розроблено структурно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів географії, у тезах [14] авторською є розробка оцінки готовності студентів-географів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова до майбутньої професійної діяльності в загальноосвітній і вищій школі, у тезах [15] автором проведена оцінка формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії в процесі проходження педагогічної практики; у

курсі лекцій [16] автором складено «Лекція 5. Мультимедійні технології навчання. Лекція 6. Комп'ютерне тестування знань».

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях та круглих столах різного рівня, серед яких: *міжнародна* – «Наука та інноватика: вітчизняний і світовий досвід» (Черкаси, 2018), *всеукраїнські* – «Розвиток професіоналізму сучасного педагога в постнеокласичній парадигмі» (Черкаси, 2019), «Проблеми і перспективи розвитку природничих наук у контексті модернізації середньої та вищої школи» (Одеса, 2019).

Матеріали та результати дослідження заслуховувались на засіданнях кафедри педагогіки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії та кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (2016–2019 рр.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 17 наукових та навчально-методичних публікаціях автора (9 – одноосібні), з яких 10 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 5 публікацій у наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 3 публікації в зарубіжному науковому виданні), 5 публікацій апробаційного характеру, 2 праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (300 найменувань, із них – 18 іноземними мовами), додатків (16 на 50 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 270 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 186 сторінках. Роботу ілюстровано 25 таблицями та 16 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми та вказано на її зв'язок з науковими програмами, планами та темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок у працях, написаних у співавторстві; подано інформацію про впровадження, апробацію та опублікування результатів дослідження; вказано відомості про структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх учителів географії із застосуванням інтерактивних технологій» – проаналізовано стан дослідженості проблеми в науковій літературі та педагогічній практиці; розкрито сутність та особливості підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності; проаналізовано зміст інтерактивних технологій.

У контексті дослідження результат підготовки майбутнього вчителя географії до педагогічної діяльності висвітлюється як «готовність до професійної діяльності», яка визначається станом особистості, який дозволяє їй успішно увійти в професійне середовище та розглядається як інтегральне утворення, що охоплює наявність професійних знань та вмінь з географії, методики її викладання, педагогіки та психології.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми підготовки майбутніх учителів географії в освітньому середовищі ЗВО показав, що компетентнісний підхід у вищій освіті розкриває можливості для використання потенціалу теоретичних знань географії шляхом їхньої практичної реалізації у формі загальнокультурних і професійних компетенцій, а також соціально-педагогічної компетентності. Передумовами спеціальної професійної підготовки майбутніх учителів географії є: потреба обґрунтування знаннєвого компонента змісту освіти майбутніх учителів географії, оновленого в контексті модернізації загальної освіти; урахування різниці між професійно-спеціалізованими компетенціями студентів і професійними компетенціями учителів географії; потреба в науковому обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов формування і розвитку професійно-спеціалізованих компетенцій студентів.

Аналіз робіт науковців, а також освітніх стандартів, навчальних планів, навчальних і робочих програм курсів з педагогіки, географії та методики її викладання продемонстрував, що для посилення професійної спрямованості підготовки майбутніх учителів географії потрібне впровадження в освітній процес технологій, максимально наближених до умов майбутньої професійної діяльності та за умови застосування сучасних технологій в освітньому процесі, зокрема інтерактивних технологій. Особливий вплив на професійну підготовку майбутніх учителів географії набуває застосування інтерактивних технологій, серед яких найбільш ефективними є: інтерактивні технології кооперативного навчання (case-study); інтерактивні технології колективно-групового навчання (проблемна лекція, лекція-провокація); технології ситуативного моделювання (ділові та рольові ігри); технології опрацювання дискусійних питань (мозковий штурм).

На основі цього сформульовано дефініцію «готовність майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій», яка розглядається як особистісне утворення, що містить комплекс особистісних рис і професійних якостей, потрібних для успішного застосування інтерактивних технологій у професійній діяльності майбутніх учителів географії.

У другому розділі – «Проектування підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій» – визначено компоненти, критерії та показники рівнів готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності; виявлено й теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови та висвітлено розроблену структурно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій.

Обґрунтовано структуру готовності до професійної діяльності, яка містить такі компоненти: мотиваційно-цільовий (позитивне ставлення до професії; знання та уявлення про особливості застосування інтерактивних технологій у професійної діяльності, самооцінка професійної підготовленості із знання засобів інтерактивних технологій, що використовуються в професійній діяльності, переконання про значимість інтерактивних технологій у підготовці вчителя, здатність правильно оцінювати професійну готовність); когнітивно-змістовий (система професійних знань про предмет і способи педагогічної діяльності,

професійно-педагогічне мислення, наявність знань про можливості та способи застосування інтерактивних технологій у майбутній діяльності); операційно-діяльнісний (володіння способами і прийомами професійної педагогічної діяльності, інструментарієм учителя, уміння практичного використання отриманих знань, навички застосування інтерактивних технологій в навчальній та професійній діяльності, використання основних засобів інтерактивних технологій з метою більш ефективного досягнення визначених цілей підготовки); оцінно-рефлексивний (здатність до рефлексії професійної діяльності; об'єднує критерії, рівні розвитку готовності до професійної діяльності майбутніх педагогів, методи, форми і засоби контрольної-оцінної діяльності; розвиває інтелектуальні, комунікативні, організаторські здібності, формує здатність до саморозвитку, самоаналізу, відповідальності).

Відповідно до поставлених у дослідженні завдань виділено критерії, за якими оцінювалася підготовка майбутніх учителів до професійної діяльності. Мотиваційний критерій характеризує систему мотивів щодо застосування інтерактивних технологій, бажання досягти успіху в професійній діяльності; гностичний, який характеризує систему фахових знань, потрібних для ефективного здійснення навчальної і професійної діяльності, знань про можливості застосування інтерактивних технологій; діяльнісний – характеризує вміння застосовувати інтерактивні технології для покращення професійної діяльності, здатність до розв'язання педагогічних ситуацій із застосуванням інтерактивних технологій; рефлексивний – характеризує здатність суб'єкта здійснювати самоаналіз стосовно різних видів і сфер власної активності, професійної діяльності та соціальної практики. Гностичний критерій відповідає когнітивно-змістовому компоненту готовності до професійної діяльності майбутнього вчителя географії, діяльнісний критерій стосується операційно-діялісного компонента, мотиваційний – мотиваційно-цільового, а рефлексивний – оцінно-рефлексивного. На основі означених критеріїв було виділено чотири рівні сформованості готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності: *низький, середній, достатній, високий*.

Визначено організаційно-педагогічні умови, які сприяли ефективності підготовки майбутніх учителів географії: *створення оптимальних умов для підвищення мотивації навчальної діяльності студентів шляхом застосування інтерактивних технологій; застосування інтерактивних технологій для моделювання проблемних професійно-комунікативних ситуацій; активізація пізнавальної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій*.

Для реалізації першої організаційно-педагогічної умови було впроваджено авторський спецкурс «Інтерактивні технології в сучасній освіті», який входить у варіативну частину розробленої структурно-функціональної моделі (обсягом 60 годин). Завданнями цього спецкурсу були збагачення і систематизація знань студентів у контексті інтерактивного навчання; набуття належних умінь для розв'язування професійних завдань; формування мотивів професійної діяльності. Для розв'язання завдань у змісті експериментального курсу передбачена тема «Інтерактивні технології навчання», під час вивчення якої студенти

познайомилися з інтерактивними технологіями навчання. При вирішенні професійних завдань майбутніми вчителями були використані різні інтерактивні технології навчання; інформаційна, інтерактивна і управлінська функції інтерактивних технологій були реалізовані із застосуванням групи засобів навчання: електронні підручники, енциклопедії, словники, навчальні системи, інтерактивна дошка тощо.

Для реалізації другої організаційно-педагогічної умови було виокремлено найбільш ефективні інтерактивні технології для моделювання проблемних професійно-комунікативних ситуацій – рольові ігри і технології імітаційного моделювання, проєкти case-study. Змодельована в навчальних умовах професійно-комунікативна проблемна ситуація розглядається як необхідне середовище для розвитку готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності. У практику освітнього процесу було впроваджено зазначені засоби інтерактивних технологій під час проведення аудиторної та самостійної роботи студентів.

Основний напрям реалізації третьої педагогічної умови – спрямованість на формування вмінь застосовувати інтерактивні інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності майбутнього вчителя географії та створення інформаційного середовища. Отже, для реалізації окресленої організаційно-педагогічної умови, яка спрямовувалась на формування операційно-діяльнісного та оцінно-рефлексивного компонентів готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності, використовувалися такі технології, методи, засоби та прийоми інтерактивної взаємодії: інформаційно-комунікаційних технологій (систем комп'ютерного тестування). У структурі сучасних тестувальних систем, Moodle, MyTestPro та інших є не тільки блок контролю, а й блок навчання. Програмний комплекс MyTestPro застосовувався не тільки для поточного і підсумкового контролю знань студентів з освітніх дисциплін, а й у процесі викладання спецкурсу «Методика застосування комп'ютерної техніки на уроках географії в школі»; інтерактивні електронні освітні ресурси (підручники, енциклопедії, інтерактивні електронні атласи, карти, креслення, електронні колекції). Інтерактивні карти було використувано при викладанні дисципліни «Методика застосування карт та атласів на уроках географії в школі».

З огляду на комплексність завдань підготовки майбутніх учителів географії розроблено структурно-функціональну модель такої підготовки (рис. 1), яка складається з чотирьох блоків: концептуально-цільовий (мета, завдання), змістовий (інваріантний та варіативний компоненти змісту), організаційний (організаційно-педагогічні умови, методи, форми, засоби інтерактивних технологій), діагностико-результативний (компоненти, критерії, рівні сформованості професійної готовності, результат).

Результатом застосування організаційно-педагогічних умов та впровадження структурно-функціональної моделі є сформована готовність майбутніх учителів географії до професійної діяльності.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка дієвості організаційно-педагогічних умов і структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних

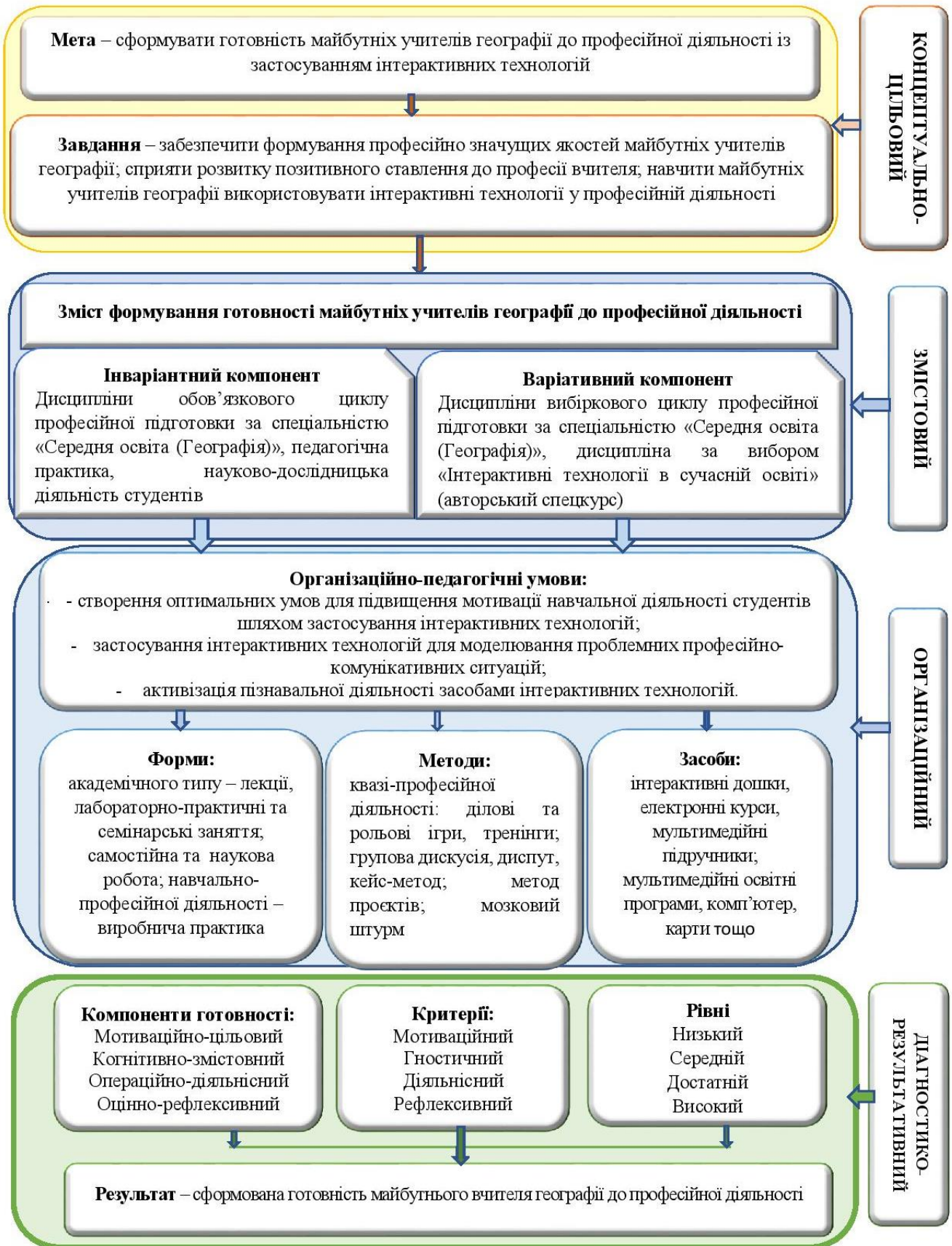

Рис.1 Структурно-функціональна модель підготовки до професійної діяльності майбутніх учителів географії із застосуванням інтерактивних технологій

технологій» – розкрито етапи організації педагогічного експерименту, відображено моніторинг сформованості готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності, здійснено аналіз результатів експериментального дослідження.

Експериментальна частина дослідження здійснювалася протягом 2015–2019 рр. на базі Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка із студентами 2 і 4 курсу спеціальностей 106 «Географія» і 014 «Середня освіта (Географія)» та викладачами вище зазначених ЗВО в чотири етапи: констатувальний, прогнозувальний, формувальний, узагальнювальний.

Констатувальний етап (2015–2016 рр.) дослідження проводився з метою: з'ясування реального стану застосування інтерактивних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів в ЗВО; виявлення показників рівнів готовності майбутніх учителів до професійної діяльності; проведення констатувального дослідження рівнів підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності. В експерименті брало участь 365 студентів та 52 викладачі. Для експерименту використовувалися авторські анкети, опитування, спостереження і SWOT-аналіз. Опрацювання результатів дозволило дійти висновку що у ЗВО недостатньо застосування інтерактивних технологій під час підготовки майбутніх учителів, що пов'язано й з недоліком методичних знань із застосування інтерактивних технологій та браком часу на підготовку у викладачів, і з низьким рівнем мотивації студентів і готовності до активної взаємодії в процесі навчання, наслідком чого є недостатній рівень готовності студентів до майбутньої професійної діяльності.

На *прогнозувальному етапі* (2016 р.) був розроблений авторський спецкурс «Інтерактивні технології в сучасній освіті» та створений банк методик оцінювання ефективності формування готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій, до якого увійшли: авторська анкета на основі методичної розробки «Мотиви вибору діяльності вчителя» Є. Ільїна, методики оцінювання професійної спрямованості особистості Б. Басса, оцінювання комунікативних та організаторських здібностей (КОС), значення індивідуальної міри вияву рефлексивності А. В. Карпова. Запропоновані методики виявилися доцільними.

На *формувальному етапі* (2017–2019 рр.) для проведення експерименту було сформовано дві групи загальною кількістю 172 студенти. У контрольній групі (КГ) підготовку здійснено за традиційною методикою. Підготовка студентів експериментальної групи (ЕГ) проводилась із застосуванням організаційно-педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій у ЗВО. Було передбачено проведення контрольних зрізів в КГ і ЕГ та коригування отриманих результатів відповідно до запропонованої моделі.

Для перевірки сформованості готовності майбутніх учителів до професійної

діяльності за мотиваційно-цільовим критерієм проаналізовано результати застосування авторської анкети на основі методичної розробки «Мотиви вибору діяльності вчителя» Є. Ільїна. Для оцінювання сформованості готовності за когнітивно-змістовим компонентом проведено: комплексне анкетування, методика оцінки комунікативних та організаторських здібностей (КОС), розв'язування професійних завдань і кейсів, оцінка результатів діяльності студентів (есе, кластери, ментальні карти, таблиці тощо). З метою перевірки сформованості готовності до професійної діяльності за операційно-діяльнісним компонентом проведено анкетування за методикою «Бар'єри педагогічної діяльності», самооцінка інформаційних умінь і навичок, експертну оцінку навчальних проєктів, рішення професійних завдань і кейсів, використання інтерактивних технологій (тест, анкетування, портфоліо, есе). Для визначення сформованості готовності до професійної діяльності за оцінно-рефлексивним компонентом застосовано методику визначення індивідуальної міри вияву рефлексивності А. В. Карпова, розв'язання професійних завдань і кейсів, експертну оцінку навчальних проєктів.

Узагальнені результати дослідження відображено в табл. 1.

Таблиця 1

Узагальнені результати рівнів сформованості готовності майбутніх викладачів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій

Компоненти	Групи	Рівні (%)							
		низький		середній		достатній		високий	
		ВК	ПК	ВК	ПК	ВК	ПК	ВК	ПК
мотиваційно-цільовий	ЕГ	20,69	5,88	42,53	35,29	29,89	31,76	6,89	27,06
	КГ	20,00	16,67	41,18	44,05	31,76	28,57	7,06	10,71
когнітивно-змістовний	ЕГ	21,84	8,24	44,83	22,35	28,73	45,88	4,60	23,53
	КГ	23,53	17,86	43,53	42,86	29,41	33,33	3,53	5,95
операційно-діяльнісний	ЕГ	10,34	3,53	48,28	32,94	34,48	35,29	6,9	28,24
	КГ	10,59	8,33	47,06	45,24	34,12	35,71	8,23	10,71
оцінно-рефлексивний	ЕГ	12,64	4,71	50,57	27,06	31,03	42,35	5,76	25,88
	КГ	11,76	8,33	51,76	50,00	29,41	32,14	7,07	9,52
Усереднені результати	ЕГ	16,38	5,59	46,55	29,41	31,03	38,82	6,04	26,18
	КГ	16,47	12,80	45,88	45,54	31,18	32,44	6,47	9,22

На узагальнювальному етапі (2019 рр.) педагогічного експерименту було здійснено порівняльну характеристику отриманих результатів до та після проведення формувального етапу експерименту, яка показала, що: кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності до професійної діяльності в КГ збільшилася на 2,75 %, а в ЕГ – на 20,14 %; спостерігається збільшення кількості студентів з достатнім рівнем сформованості готовності в ЕГ: на початку експерименту – 31,03 %, у кінці експерименту – 38,82 %, а з середнім рівнем зменшилось, за рахунок збільшення кількості студентів з достатнім і високим рівнем, з 46,55 % до 29,41 %; кількість студентів в ЕГ із низьким рівнем сформованості готовності зменшилась з 16,38 % на початку експерименту до

5,59 % у кінці, водночас у КГ зменшилась на 3,67 %.

Порівнюючи експериментальне ($\chi^2_{експер}=47,87$) і табличне ($\chi^2_{табл}=11,35$) значення критерію Пірсона, ми з'ясували, що $\chi^2_{експер} > \chi^2_{табл}$, тому з вірогідністю $p=0,99$ можна сказати що нуль-гіпотеза не вірна і значення ЕГ і КГ значно відрізняються.

Отримані результати формувального етапу експерименту свідчать про ефективність запропонованих організаційно-педагогічних умов і дієвість структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано нові шляхи підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій. Отримані результати дають підстави сформулювати такі **висновки**:

1. Аналіз нормативних документів, психолого-педагогічної літератури, сучасних тенденцій і завдань розвитку загальної середньої освіти України підтвердив актуальність і потребу в оновленні і підвищенні якості процесу професійної підготовки майбутніх учителів географії шляхом застосування педагогічних інновацій, її недостатню теоретичну та методичну розробленість і необхідність у підготовці студентів до майбутньої професійної діяльності вчителів географії з метою наближення до єдиних освітніх стандартів.

Проведене узагальнення теоретичних положень із визначення готовності до професійної діяльності дозволило сформулювати дефініцію «готовність майбутніх учителів географії до професійної діяльності, що формується із застосуванням інтерактивних технологій», яка розглядається як особистісне утворення, інтегративна якість особистості, що містить комплекс особистісних рис і професійних якостей, потрібних для успішної підготовки до професійної діяльності майбутніх учителів географії.

Формування готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій розглядається як один із шляхів ефективності досягнення загальної мети їхньої професійної підготовки.

2. Вивчаючи структуру готовності до професійної діяльності майбутніх учителів географії було виділено її компоненти: мотиваційно-цільовий, когнітивно-змістовий, операційно-діяльнісний, оцінно-рефлексивний. Відповідно до компонентів і завдань дослідження вдосконалено критерії, за якими оцінювалася сформованість готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності на основі інтерактивних технологій: мотиваційний, який характеризує систему цінностей, що мотивує професійну діяльність та використання в ній інтерактивних технологій; гностичний, який характеризує цілісність знань основ професійної діяльності, знань про можливості застосування інтерактивних технологій у професійній діяльності; діяльнісний – характеризує наявність практичних умінь до здійснення професійної діяльності засобами інтерактивних технологій; рефлексивний – наявність рефлексії педагогічної діяльності та власних комунікативних здібностей. Визначено чотири рівні

сформованості готовності до професійної діяльності майбутніх учителів географії у ЗВО: низький, середній, достатній, високий.

3. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури визначено, теоретично обґрунтовано та практично перевірено сукупність організаційно-педагогічних умов, що забезпечують формування готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій: створення оптимальних умов для підвищення мотивації навчальної діяльності студентів шляхом застосування інтерактивних технологій; застосування інтерактивних технологій для моделювання проблемних професійно-комунікативних ситуацій; активізація пізнавальної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій.

Для реалізації першої організаційно-педагогічної умови було впроваджено в освітній процес авторський спецкурс «Інтерактивні технології в сучасній освіті», який входить у варіативну частину розробленої структурно-функціональної моделі.

Для впровадження другої організаційно-педагогічної умови було виокремлено найбільш ефективні засоби інтерактивних технологій для моделювання проблемних професійно-комунікативних ситуацій: рольові ігри і технології імітаційного моделювання, проекти case-study. Змодельована в навчальних умовах професійно-комунікативна проблемна ситуація розглядається як необхідне середовище для розвитку готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності.

Основний напрям реалізації третьої організаційно-педагогічної умови базується на сформованості умінь застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в підготовці майбутнього учителя географії. Для реалізації окресленої організаційно-педагогічної умови застосовувались інформаційно-комунікаційні технології (системи комп'ютерного тестування).

4. Упровадження організаційно-педагогічних умов сприяло розробленню структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів географії із застосуванням інтерактивних технологій в ЗВО, яка складається з чотирьох взаємопов'язаних блоків: концептуально-цільового (мета, завдання), змістового (інваріантний та варіативний компоненти змісту), організаційного (організаційно-педагогічні умови, методи, форми, засоби інтерактивних технологій), діагностико-результативного (компоненти, критерії, рівні сформованості професійної готовності, результат). Системоутворювальним фактором обрано мету. Усі блоки моделі взаємопов'язані й складають єдине ціле.

5. На основі узагальнення результатів експериментального дослідження з'ясовано: кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності до професійної діяльності в КГ збільшилася на 2,75 %, а в ЕГ – на 20,14 %; спостерігається збільшення кількості студентів з достатніми рівнем сформованості готовності в ЕГ: на початку експерименту – 31,03 %, у кінці експерименту – 38,82 %, а з середнім рівнем зменшилось, за рахунок збільшення кількості студентів з достатнім і високим рівнем, з 46,55 % до 29,41 %; кількість студентів в ЕГ із низьким рівнем сформованості готовності зменшилась з 16,38 %

на початку експерименту до 5,59 % у кінці, водночас у КГ зменшилась на 3,67 %.

Отримані результати формувального етапу експерименту свідчать про ефективність запропонованих організаційно-педагогічних умов і дієвість структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів підготовки майбутніх учителів географії в ЗВО. Подальші дослідження будуть спрямовані на проблеми підготовки магістрів-географів, розробку системи інноваційних педагогічних форм і методів упровадження в процес професійної підготовки майбутніх учителів засобів інтерактивних технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Адобовська М. В. Взаємозв'язок інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій в процесі підготовки майбутніх учителів. *Journal of Education, Health and Sport*. 2017. Vol. 7, № 2. P. 833–839.

2. Шоробура І., Адобовська М. Компоненти, критерії та рівні сформованості готовності майбутніх вчителів географії до професійної діяльності. *Journal of Education, Health and Sport*. 2017. Vol. 7, № 12. P. 689–698.

3. Adobovska M. V. Experimental Verification of Formation of Readiness for Professional Activity with the Use of Interactive Technologies of Future Geography Teachers. *Journal of Education, Health and Sport*. 2018. Vol. 8, № 10. P. 530–536.

4. Адобовська М. Формування професійної компетенції майбутніх учителів географії засобами інформаційних технологій. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*: зб. наук. праць. Сер.: Педагогічні науки. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018. № 2 (61). С. 9–13.

5. Адобовська М. В. Проблеми удосконалення професійної підготовки майбутнього учителя географії. *Наукові записки*: зб. наук. статей [Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова]. Сер.: Педагогічні науки. Київ, 2018. Вип. СХХХVII (137). С. 5–13.

6. Адобовська М., Яворська В. Сучасні проблеми і можливості реалізації фахової підготовки майбутнього викладача географії засобами інтерактивної освіти. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*: зб. наук. праць. Сер.: Педагогічні науки. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018. № 1 (60). С. 10–15.

7. Адобовська М. Інтерактивне навчання географічним дисциплінам та формування за його допомогою спеціальних професійних компетентностей у студентів педагогічного напрямку. *Молодь і ринок*: щомісячн. наук.-пед. журн. Дрогобич, 2019. № 3 (170). С. 141–147.

8. Адобовська М. В. Організаційно-педагогічні умови та їх реалізація із застосуванням інтерактивних технологій для формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів географії. *Наукові записки*: зб. наук. статей [Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова]. Сер.:

Педагогічні науки. Київ, 2019. Вип. СХХХХІІІ (143). С. 5–13.

9. Адобовська М. В., Тригуб В. І. Роль педагогічної практики у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя географії. *Вісник Черкаського університету: наук. журн. Сер.: Педагогічні науки*. Черкаси, 2019. № 2. С. 57–62.

10. Яворська В. В., Адобовська М. В., Чубрей О. С. Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів географії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: зб. наук. праць. Сер. 17: Теорія і практика навчання та виховання*. Київ: вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 31. С. 184–191.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

11. Адобовська М. В. Використання інтерактивного навчання студентів у ВНЗ для підготовки до професійної діяльності (зокрема вчителя географії). *Наука та інноватика: вітчизняний і світовий досвід: матеріали ІV міжнар. круглого столу* (Черкаси, 16 трав. 2018 р.). Черкаси, 2018. С. 11–13.

12. Адобовська М. В. Методичні основи підготовки майбутнього вчителя географії із застосуванням інтерактивних технологій. *Проблеми і перспективи розвитку природничих наук у контексті модернізації середньої та вищої школи: матеріали всеукр. наук.-метод. Інтернет-конф.* (Одеса, 10–11 жовт 2019 р.). Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2019. С. 93–95.

13. Адобовська М. В. Технологія інтерактивного навчання як фактор формування готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності. *Розвиток професіоналізму сучасного педагога в постнеокласичній парадигмі: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (Черкаси, 9–10 квіт. 2019 р.). Черкаси: Видавник Гордієнко Є. І., 2019. С. 145–146.

14. Біланчин Я. М., Адобовська М. В., Попельницька Н. О. Оцінка готовності студентів-географів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова до майбутньої професійної діяльності у загальноосвітній і вищій школі. *Проблеми і перспективи розвитку природничих наук у контексті модернізації середньої та вищої школи: матеріали всеукр. наук.-метод. Інтернет-конф.* (Одеса, 10–11 жовт 2019 р.). Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2019. С. 55–57.

15. Тригуб В. І., Адобовська М. В. Педагогічна практика як засіб формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії. *Проблеми і перспективи розвитку природничих наук у контексті модернізації середньої та вищої школи: матеріали всеукр. наук.-метод. Інтернет-конф.* (Одеса, 10–11 жовт 2019 р.). Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2019. С. 99–102.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

16. Методика застосування комп'ютерної техніки при викладанні шкільного курсу географії: курс лекцій / О. І. Цуркан, М. В. Адобовська, Я. М. Біланчин. Одеса: СПД Рейзвіх, 2015. Ч. 1. 76 с.

17. Інтерактивні технології в сучасній освіті. Одеса: СПД Рейзвіх, 2017. 16 с.

АНОТАЦІЇ

Адобовська М. В. Підготовка майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2020.

Дисертація присвячена професійній підготовці майбутніх учителів географії в закладах вищої освіти із застосуванням інтерактивних технологій. Проаналізовано стан дослідженості проблеми готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності та застосування інтерактивних технологій у процесі їхньої підготовки у ЗВО. Виділено структурні компоненти такої підготовки: мотиваційно-цільовий, когнітивно-змістовий, операційно-діяльнісний, оцінно-рефлексивний. Визначено й удосконалено критерії сформованості готовності до професійної діяльності, на основі застосування інтерактивних технологій та рівні їхньої сформованості. На їхній основі визначено і теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій: створення оптимальних умов для підвищення мотивації навчальної діяльності студентів шляхом застосування інтерактивних технологій; застосування інтерактивних технологій для моделювання проблемних професійно-комунікативних ситуацій; активізація пізнавальної діяльності із застосуванням інтерактивних технологій та розроблено структурно-функціональну модель такої підготовки. Ефективність упровадження в освітній процес запропонованих умов та моделі підтверджена позитивними результатами експериментального дослідження.

Ключові слова: майбутній учитель географії, професійна підготовка, готовність до професійної діяльності, інтерактивні технології, компоненти, критерії, рівні, організаційно-педагогічні умови, структурно-функціональна модель.

Адобовская М. В. Подготовка будущих учителей географии к профессиональной деятельности с применением интерактивных технологий. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2020.

Диссертация посвящена профессиональной подготовке будущих учителей географии в учреждениях высшего образования с применением интерактивных технологий. Проанализировано состояние изученности проблемы готовности будущих учителей географии к профессиональной деятельности и применения интерактивных технологий в процессе их подготовки в УВО. Выделены структурные компоненты такой подготовки: мотивационно-целевой, когнитивно-

содержательный, операционно-деятельностный, оценочно-рефлексивный. Определены и усовершенствованы критерии сформированности готовности к профессиональной деятельности на основе применения интерактивных технологий и уровни их сформированности. На их основе определены и теоретически обоснованы организационно-педагогические условия формирования готовности будущих учителей географии к профессиональной деятельности с применением интерактивных технологий: создание оптимальных условий для повышения мотивации учебной деятельности студентов путем применения интерактивных технологий; применение интерактивных технологий для моделирования проблемных профессионально-коммуникативных ситуаций; активизация познавательной деятельности с применением интерактивных технологий и разработана структурно-функциональная модель такой подготовки. Эффективность внедрения в образовательный процесс предложенных условий и модели подтверждена положительными результатами экспериментального исследования.

Ключевые слова: будущий учитель географии, профессиональная подготовка, готовность к профессиональной деятельности, интерактивные технологии, компоненты, критерии, уровни, организационно-педагогические условия, структурно-функциональная модель.

Adobovska M. V. Preparing Future Geography Teachers for Professional Activities Using Interactive Technologies. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 «Theory and Methods of Vocational Training». – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2020.

The dissertation deals with the study of the issues of improving the professional training of future teachers of geography in classical and pedagogical HEIs using interactive technologies. Willingness of future teachers of geography for professional activity, developed with the use of interactive technologies is understood as personal education manifested in the needs, desires, motives for professional activity, and also provides the ability for educational activities with the successful application of interactive technologies in the professional activity of future teachers of geography.

A number of interrelated components of such readiness have been distinguished: motivational-target (positive attitude to the profession, interest in it, knowledge about the features of the use of interactive technologies in professional activity, orientation to the formation of professional competence with the use of interactive technologies) cognitive-content (system of professional knowledge, professional-pedagogical thinking, the availability of knowledge about the possibilities and ways of using interactive technologies in the future professional activity body); operative activity (mastery of methods and techniques of professional pedagogical activity, skill of practical use of the acquired knowledge, skills of application of interactive technologies, use of basic means of interactive technologies for achievement of the purposes of

preparation) evaluative-reflexive (ability to reflect professional activity, methods, forms and means of control evaluation activities, formation of the capacity for self-development, introspection, responsibility).

The criteria of formation of future teachers' readiness for professional activity have been identified and specified: motivational characterizing the system of motives for the use of interactive technologies, the desire to succeed in professional activity with the use of interactive technologies; gnostic – the system of professional knowledge necessary for the effective implementation of educational and professional activities, knowledge of the possibilities of using interactive technologies; activity – characterizes the ability to use interactive technologies to improve professional activity, the ability to solve pedagogical problems with the use of interactive technologies; reflexive – the ability of the subject to perform self-examination in relation to different types and spheres of their own activity, professional activity and social practice. There are four levels of formation of future teachers of geography: low, medium, sufficient and high.

The organizational and pedagogical conditions of forming the readiness of future teachers of geography for professional activity carried out with the use of interactive technologies have been defined and theoretically substantiated: creation of optimal conditions for increasing the motivation of students' educational activity through the use of interactive technologies; application of interactive technologies for modeling of problematic professional-communicative situations; activation of cognitive activities with the use of interactive technologies.

To implement the first organizational and pedagogical condition, the author's special course «Interactive Technologies in Modern Education» has been introduced into the educational process, which is part of the variable part of the model developed by us. The content of the course included the study of didactic characteristics of interactive learning, variety of interactive methods, tools and technologies of learning, features of the organization of control in the system of interactive learning. To implement the second organizational and pedagogical condition, the most effective means of interactive technologies for modeling problematic professional and communicative situations have been identified – role-playing games and simulation technologies, case-study projects. The main direction of the third pedagogical condition is based on the formation of skills to apply interactive information and communication technologies in the process of training future geography teachers and creating the information and educational environment that ensures the interaction of subjects.

The substantiated organizational and pedagogical conditions are the basis of the structural-functional model of preparation for the professional activity of future teachers of geography with the use of interactive technologies, which consists of four interconnected blocks: conceptual-purpose (purpose, tasks), substantive (invariant and variation components of content), organizational (organizational-pedagogical conditions, methods, forms, means of interactive technologies), diagnostic-productive (components, criteria, levels of professional readiness formation, result).

Key words: future geography teacher, professional training, readiness for professional activity, interactive technologies, components, criteria, levels, organizational and pedagogical conditions, structural and functional model.

Підписано до друку 21.07.2020 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 5162715.

Друк ФОП Диба Олександр Володимирович
м. Одеса, вуз. Онезька, 5
Свідоцтво державної реєстрації
24990010001026014 від 29.05.2008 р.